

TÜRKİYE’DE ADEM-İ MERKEZİYETÇİLİK AÇISINDAN 1973 SEÇİMLERİ ÖNCESİ VE SONRASI KENTSEL SİYASETİN ÖNEMİ *

Yazar: Arş. Gör. Mustafa DEMİRKOL¹

Özet

Bu çalışmanın ana amacı 1973 Genel Seçimleri öncesi ve sonrasında yaşanan politik olayların bir analizini yaparak, o dönemin Türkiye’de kentsel siyaset ve adem-i merkeziyetçilik açısından ne tür etkileri olduğunu açıklamaktır. Günümüz Türkiye siyasetinde sol partilerin tek başına iktidara gelememe sorununun temelleri o dönemde atılmış olabilir mi? Bu da yine çalışma çerçevesince yanıt aranacak sorulardan biridir.

Çalışma bağlamında Türkiye’de kentsel siyasetin ve yerleşmenin tam da önem kazanmaya başladığı bir dönem olan yetmişli yılların, nasıl olup da bir anda Türkiye’nin yerleşmesi ve Türkiye’de kentsel siyasetin güçlenmesi adına bir dönüm noktasına dönüştüğünü ve Türkiye’nin bu dönemeçte nasıl tökezlediğinin altı çizilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Siyaset, 1973 Seçimleri, Adem-i Merkeziyetçilik

THE IMPORTANCE OF URBAN POLITICS BEFORE AND AFTER THE 1973 ELECTIONS IN TERMS OF DECENTRALIZATION IN TURKEY

Abstract

The purpose of this study is to make a short analyze the political events happened in the before and after periods of the 1973 General Elections in Turkey. Another purpose is to explain what kind of effects are there in that time period in terms of urban politics and decentralization. “Is it possible to find the reasons why the left parties could not come to power in Turkey?” is also a research question of this study.

The 1970s was the beginning of gaining importance of urban politics and decentralization. Within the scope of this study, how is this period turned to an important milestone in terms of decentralization and urban politics in Turkish politics will be underlined?

Key Words: Urban Politics, 1973 General Elections, Decentralization

1. Giriş

Genellikle 1970’lerden bu yana gerçekleştirilen neo-liberal politikalar, kapitalizmin sistemsel ve dönemsel açıdan içine girmiş olduğu “krizlerden” bir anlamda kurtulma gayreti olarak kabul edilmiştir. Oysaki her ne kadar neo-liberal politikaların bir çözüm olarak uygulanmasını ve kapitalizmin dönem dönem yaşamakta olduğu krizlerin sadece bir “ekonomik kriz” olarak değerlendirilmesi pek de yerinde

* Bu çalışma 20-21 Mayıs 2017 tarihlerinde düzenlenen International Congress of Management Economy and Policy Kongresi’nde Sözlü Bildiri Olarak Sunulmuştur.

¹ Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi, mustafademirkol@nku.edu.tr

değildir. Çünkü kapitalist sitemin yaşadığı krizler her zaman için sadece ekonomik krizler değildirler (<http://www.mahfiyegilmez.com/2012/03/kapitalizm-ve-uc-buyuk-kriz.html>). Bu çalışmada genel hatlarıyla 1970'lerin Türkiye'sinin genel siyasal atmosferinin betimlemesi yapılarak belirtilen dönemin "Türkiye'de kentsel siyaset açısından bir mihenk taşı" olabileceken bu fırsatın nasıl değerlendirilemediğinin altı çizilecektir. Bu bağlamda nicel bir yöntem kullanılmıştır.

2. Kent

Kentsel siyasete değinmeden evvel kentin kısa bir tanımını yapmak gerekirse:

"Kentler, ortaya çıktıkları erken zamanlardan beri toplumsal eşitsizlikleri ve mekânsal ayrışmaları barındıran yerleşmeler olmuşlardır. Binlerce yıl öncesinin kentleriyle günümüzdekilerin belki de en çarpıcı ortak yanı, toplumsal ve ekonomik eşitsizliklere dayalı mekânsal farklılaşmaların varlığıdır" (Kurtuluş, 2003: 75).

Kentin bu tanımından hemen sonra ona dair bazı farklı yaklaşımlar olduğuna da değinmek gerekir. Bunlardan en önemlilerinden biri kenti ve kentsel siyaseti "mekân" üzerinden okuyan Lefebvre'nin yaklaşımıdır. Ona göre, kapitalist gelişimin kent aşamasındaki mücadele, gündelik yaşamı kapitalist örgütlenmeden kurtarma ve kentsel alanın yönetiminde söz sahibi olma mücadelesidir (Lefebvre, 2013).

Kente ve kentsel siyasete dair çelişkilerin ele alınmasında Castells de oldukça önemlidir. Castells'e göre kent, daimi bir devinimin, akışın içerisinde bulunan toplumsal bir pratiktir (Castells, 1979: 123). Castells kenti siyasal çatışmanın odak noktası olarak ele almaktadır (Castells, 1979: 270-273).

Kent, kentsel çelişkilerden sebepli adaletsizlik ve eşitsizlikleri toplumsal hareketlere dönüştürecek olan eylem ve örgütlenme olanaklarını arttırıp; kentsel kamusal alanı siyasal hareketlerin alanı konumuna getirmektedir.

Castells kentsel hareketler ve kentsel çatışma arasındaki ilişkiyi "kentsel sorun" kavramıyla açıklamaktadır. Ona göre kentsel sorunun üretim sürecindeki önemi, genel toplumsal yapıdaki yeri, özellikle de devletin ideolojik aygıtlarındaki konumu ile yerel düzeydeki ve siyasal yapıdaki etkisinin eşzamanlı olarak belirlenmesiyle tanımlanabileceğini ileri sürmüştür (Castells, 1979: 262).

Çoğu zaman kentsel siyasal hareketler, temelde barınma gereksinimi ve konut sorunu kaynaklı olarak ya da yerleşim alanlarını korumaya çalışan toplulukların hareketleri biçiminde oluşmuştur. Türkiye Cumhuriyeti mevcut anayasasında da belirtildiği üzere konut hakkı en temel bir anayasal haktır (https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf).

Anayasal açıdan en temel haklardan birisi olan bu hak, barınma ihtiyacına dayanarak kent sorunsalının önemli bir bileşenini oluşturur. Türkiye'de bilhassa toplumun yoksul ve ihtiyaç sahibi kesimlerinin kullanımına yönelik, bu kesimler için ödenilebilir şartlarda barınma/konut sağlanması problemi, kendisini gecekondulara yerleşimi şeklinde kentsel alana aktarmaktadır.

3. Türkiye’de Kentsel Siyaset

Türkiye’de ve dünyada kentin bir siyasal mekân olarak ele alınmasında önemli bir dönüm noktası kırdan kente göçün başladığı ve giderek de arttığı dönemlere denk gelmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak gecekondulaşmadan tutun da kentin topografik, demografik, ekonomik v.b tüm yapısının kökten değişmesine tanık olunmaktadır (Tekeli, 2009: 119).

Türkiye’de kentsel siyaset açısından önemli bir dönüm noktasını 1960 askeri darbesi sonucunda oluşturulan 1961 Anayasası’nın sosyal bir devlet olma yolunda verdiği vaatler oluşturmaktadır (<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>).

1961 Anayasasında sosyal devlet ilkesi kabul edilmiş ve buna bağlı olarak da “refah devleti” anlayışı getirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda devlet, yurttaşlarına sadece klasik hürriyetleri sağlamayı değil, bunlarla birlikte maddi ihtiyaçlarını karşılamayı da taahhüt ediyordu (<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>).

Bu anlayış içerisinde anayasal bir hüküm olarak, devletin dar gelirlili ve yoksul ailelerin sağlık koşullarına uygun ev ve konut gereksinimlerini karşılayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Tabi bu noktada 1968 öğrenci hareketlerinin Türkiye üzerindeki etkileri de oldukça etkilidir. Birçok açıdan “yaşamakta olan kentleşme deneyiminin, daha önceki dönemlerde görülmeyen ölçüde toplumcu bir açıdan değerlendirilmesine ve eleştirilmesine yol açtı” (Tekeli, 2009: 121). Bu düşünce etkisini yerel yönetim alanında hissettirebilmiştir ilerleyen süreçte.

Modern kentin inşasında siyasetin kentsel mekâna müdahalesinin olduğu dönem her ne kadar dünyada Paris Komününün gerçekleştiği – Napoleon Bonaparte’ın kendini imparator ilan ettiği, Haussman’ın parisi yeniden inşaaya kalkıştığı – dönem olsa da Türkiye’de 1970’lerdir (Görmez, 2012: 2.).

1950’lere kadar olan süreç için şu rahatlıkla söylenilebilir ki Türkiye’de kentsel siyasetin aktörleri tamamen “kamu yöneticileri” idi. Tabi bu noktada Türk İdari Tarihindeki ilk belediye olma niteliğine sahip olan – Altıncı Daire-i Belediye – Beyoğlu gibi bazı özel mekânlarda belediye hizmetlerinin 19.Yüzyıldan beri verildiğini de belirtmek gerekir (<http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu-belediyesi/detay/Beyoglu-Belediyesi-Hakkinda/9/1/0>).

Bu noktada şunun da altını çizmek gerekir ki o dönemin belediye başkanları seçimle iş başına gelmemektedir. O dönemin belediye hizmetleri de “genel siyasetin” içerisinde yer almaktadır. Bunların dışında kente dair bir hizmeti yoktur.

Türkiye’de Belediye başkanlarının seçimle iş başına geleceği seçimlerde 1960 darbesinin de etkisiyle adaylar genellikle Haşim İşcan gibi asker kökenli ya da askere yakın kimselerden oluşmuştur. Onun için Türkiye’de kentsel siyasetin aktörleri genel olarak “toplumsal sınıflar, sermaye ve devlet (iktidar)” üçgeninde işlemektedir. Türkiye’de kentsel siyasetin etkisinin 1960’lardan sonra canlandığını söyleyebiliriz. Tabi bunda LeFabvre, Castell gibi düşünürlerin o döneme etkilerinin ve 68 kuşağının etkilerini görmezden gelemeyiz (Tuncel, 2010: 87.).

1960 Sonrası bilhassa 1970’lerde Türkiye’de belediyelerde ve belediyecilik anlayışlarında bir takım değişiklikler gerçekleşmiştir. Ankara, İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde ve bazı küçük şehirlere, bir yerindenlik meselesi gündeme gelmeye başlıyor. Bu dönemde dünyada ve kuzey avrupada “temsilen oy vermek değil onun

daha da genişletilmesi ve yerindenleştirilmesi asıl demokratik olandır” eğilimi vardır. Türkiye’de de bu durum etkisini göstermiştir. Bu bağlamda da bir adem-i merkezîyetçilik ne kadar güçlüyse o kadar demokratiktir ve yerinden katılım o oranda yüksektir.

Örneğin: “Kanal İstanbul” gibi büyük bir projeyi İstanbul Büyük Şehir Belediyesi yapmaya kalkarsa, sonuç itibariyle çok büyük kapsamlı ve şehirde yaşayan insanların gündelik hayatını direkt olarak etkileyen bir proje olacağı için bu proje İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanın “tamam mı devam mı” projesi olabilir. Eğer ki şehirde yaşayanlar bu projeden memnun olurlarsa başkan yoluna devam eder, yok eğer olmazlarsa bu proje başkanın son projesi olur. Peki ya eğer bu proje kararı Ankara’dan alınırsa? O zaman katılım ve aidiyet bir önceki duruma göre tam tersi olabiliyor. Çünkü yerindenlik azalmış oluyor.

Belirtilenler ışığında Türkiye’de 70’lerde kentsel siyasal alan genişledi, katılım arttı, belediyelerin projelerinde hem söylem olarak hem de uygulama olarak katılım arttırılmıştır. Hizmet üretimi açısından da yerinden olanın esas alındığına tanık olmaktayız. Örneğin bir ilçedeki ya da ildeki kira fiyatlarının belediyeler tarafından karara bağlanabilmesi. Oradaki kentsel siyasetin birbirleriyle ilişkileri bağlamında gerçekleşir. Geçtiğimiz yıllarda Berlin’de kiralara bir üst limite tabi tutulması buna bir örnektir.

70lerde ilk defa ekmek fabrikasının kurulmasıyla, sütün belediyelerce bedava dağıtılmasıyla, zamanla “halk ekmek”e evrilen bir süreçte birlikte artık kentsel alan değişmeye başlıyor. Gecekondu ortaya çıkıyor. Dönemin fabrika işçileri için bir çeşit sosyal konut gibi düşünülebilir. Göçle kente gelen düşük emek gücüne hazine arazilerinde küçük konutlar yapılmasına müsaade ediliyor (Aslanoğlu, 2000: 102.). Bu süreçte kapitalist sermayenin cebinden bir çıkan da olmuyor.

Bir nevi Türkiye’nin sıkışmış kapitalist sermaye üretiminin devlet eli aracılığıyla aşılması sürecinin en belirgin somut çıktılarıdır diyebiliriz gecekondu için. Tabi bu durum yine bir çeşit sosyal politika olarak da algılanabilir. Sonuçta dönem devletin kurdan kente göçün gerektirdiği konutlaşmayı sağlayabilmesi bütçeye ciddi bir yük olarak da yansiyabilirdi (Işık ve Pınarcıoğlu, 1999: 49).

Devlet de bir şekilde görmezden gelerek – belediyeler aracılığıyla elektriğini, suyunu, ruhsat, imarını v.s sağlamaktadır – “işgalci” gecekondu müsaade edilmiştir. Oysaki kamu arazileri kimsenin değildir, ya da bir diğer anlamda herkesindir. Çünkü kamusal adı üzerinde.

Türkiye 1970’lerde yerel yönetimler kente direkt olarak müdahale ediyorlar, bu yüzden de merkezle gerilim oluyor. Ankara’da Vedat Dolakay, İzmit’de Erol Köse, İstanbul’da Ahmet İstvan gibi belediye başkanlarıyla kentsel siyasette bir dönüm noktasının eşiğine gelinmiştir. “Ben bu kentin belediye başkanım ve bu kent için çalışıyorum” ifadesinin gerçekleştiği bir dönemdir bu dönem. Bu insanlar batıda kentsel kamusal alanın genişlemesinden etkilenmiş kimseler olarak Türkiye’de de bunu hedeflemişlerdir.

Ne yazık ki dönemin bürokratik hantallığı ve siyasi vesayet – kaldı ki her ne kadar da bu popüler belediye başkanları Ankara’daki bakanlar gibi CHP’li olsalar da – aracılığıyla kentsel siyasete maddi kaynak sağlanmaması ve onun kendine kaynak yaratmasının önüne geçilmesi ve en nihayetinde de bu kimselerin yeniden aday gösterilmemesiyle birlikte kentsel siyaset Türkiye’de ne yazık ki çok şey kaybetmiştir.

Bahsedilen belediye başkanları yerel halk tarafından bizzat tanınan, sevilen, halkla temas halinde bulunan, gecekodu mahallelerine değinen ve onlara – önceden rüşvet gibi olsa da hizmet götürülen – yönelik bir takım yasal yaklaşımlar ile onlara altyapı sağlamak, daha derli toplu bir gecekodu düzeni oluşturmaya çalışmak gibi çabalar sarf etmişlerdir.

Bu kimselerin halk için bir şeyler yapma çabası bunların (yerel siyasetçilerin) merkez siyasetçilere nazaran çok daha fazla sevlmelerine sebep olmuştur. Öyle ki bu sevilen, popüler CHP'li belediye başkanlarının seçim propagandalarını hazırlamış olduğu 77 seçimlerinde CHP yüzde 42'lik bir oy oranı ile kendi tarihinin en yüksek oyuna ulaşabilmiştir (<http://www.sabah.com.tr/gundem/2011/06/13/34-yilin-oy-rekoru>).

CHP'nin seçimlerdeki başarının gerçek mimarıdır bu yerel siyasetçilerdir. Çünkü yereldeki hemen herkesle – örgütler, odalar, gruplar, tüccarlar, yoksullar v.b – kentsel bir ilişki kurabilmiştir. 73-74 arası yerel düzeydeki tecrübelerin başarılı bir sonucudur diyebiliriz 77 seçim sonuçları için.

Ne yazık ki bu dönem Türkiye'de yerel-merkez arasındaki rekabette yerel lehine bir dönüm noktası olabileceken merkezin “iktidara rakip olma” tehdidinin gereğini yaparak yereli bastırması ve bu kimseleri yeniden aday göstermemesi Türkiye'de yerel siyasetin çok geriye gitmesine sebep olmuştur. Eğer 70'lerde kentsel siyaset alanı genişlemişse bu büyük şehirlerdeki bahsedilen yerel siyasetçiler sayesinde.

Bu dönemde kentsel sorunların üstesinden gelebilmek için kapasitesi geliştirilecek aktörlerin başında belediyeler gelmektedir. Buna rağmen kentsel sorunların büyüklüğüne göre belediyelerin hem siyasal hem de ekonomik açıdan zayıf tutulması, yerel yönetimleri merkezi yönetime bağımlı hale getirilmesi, 1973 seçimlerinde yeni bir belediyeçilik hareketinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1973 yerel yönetim seçimlerinde, büyük kentlerin gecekodu nüfusu ilk kez sosyal demokratlara oy verince, 1973- 1977 döneminde “Demokratik” ya da “Yeni Belediyeçilik Hareketi” olarak adlandırılan yerel yönetim hareketinin doğmasını sağlamıştır.

Yeni belediyeçilik anlayışı ile birlikte, 1973- 1977 yılları arasında yerel demokrasi güçleniyor, sendikalar güçleniyor ve yerel yönetimler güç kazanıyordu. Bu yıllarda Türkiye'de hem gecekondular hem de kooperatifler yükselişe geçmiştir. Kentlerde otobüslerin, kamu taşımacılığının, kamusal hizmetlerin sunumunda artış gözlemlenmiştir. Bu yıllar içerisinde toplumun yoksul sınıfları ve emekçileri toplumsal refahtan diğer dönemlere göre daha fazla pay almaya başlamışlardır.

Bu yıllar arasında toplumsal alan siyasetin içerisine öyle girmiştir ki, belediye başkanlarının parti programı yazdıkları bu dönem içerisinde görülmektedir. Yerellik üzerinden bir parti programı yazarlar. Ancak yerelliğin bu şekilde güçlenmesi merkezi yönetimi ürkütür ve 1978-1980 arası yeni bir siyaset anlayışı oluşmaya başlar.

1980'li yıllar neo-liberal politikaların uygulanmaya başladığı yılları oluşturmaktadır. Neo-liberal politikalar ile yeni bir siyaset anlayışı oluşur ve bundan en fazla olumsuz etkilenecek olan kesim toplumun yoksul sınıflarıdır. Engels, sınıf mücadelesinin ve toplumsal yaşam koşullarının kentlerde yarattığı değişimi şu şekilde vurgulamaktadır:

“Kolera, tifüs, çiçek ve öteki salgın hastalıkların tekrar tekrar ortaya çıkması, İngiliz Burjuvaya eğer kendini ve ailesini bu hastalıklardan koruyacaksa, kasaba ve kentlerde sağlık koruma kurallarına hemen uyulması gereğini göstermiştir. Böylece, bu kitapta anlatılan en göze batar rezillikler ya tümünden ortadan kalkmış, ya göze daha az çarpar olmuştur. Kanalizasyon varsa iyileştirilmiş, yoksa yeniden yapılmıştır. Betimlemek zorunda kaldığım en kötü gecekonduların bir başından öteki başına geniş caddeler açılmıştır”(Engels, 2015).

Engels bu ifadeleri 1842 yılında yazdığı eserinin ön sözünde dile getirmektedir. Burjuvazi kentte egemenliğini yerleştirirken, bu durumun kentteki barınma ve yaşama koşullarına etkisinin olmaması beklenemez. Dolayısıyla sadece nüfusun yoğunlaşması değil, sınıf mücadelesi de kentleri biçimlendirir. Bunun en önemli örneğini 1848 Devriminden sonra Fransa’da görmekteyiz.

1848 ayaklanmalarında Paris’in dar sokaklarını barikatlarla kapatan emekçilerin kenti ele geçirmesi ile mücadele sonunda Loius Bonaparte döneminde kentsel dönüşüm hareketi ile yeni bir biçim verilir. Baron Haussmann “kamu yararı gözetilerek istimlak” gibi kendisine verilen yetkileri kullanarak, burjuva sınıfının kentteki egemenliğini sağlamak için, Paris’in dar sokaklarını genişletir (Kostof, 2007).

Sınıf mücadeleleri, yükselişler, yenilgiler yaşandıkça, kentsel mekan ve yaşam da değişir. Emekçi sınıfların farklı kesimleri, çalışma koşulları ve yerlerine göre kentin farklı yerlerine dağılırlar. Emekçi sınıflar ve yaşam yerleri kapitalist dünyanın pırlıtlı ışıkları altından ya uzaklaştırılır ya da görünmez kılınır. Dolayısıyla Engels’in vurgusu hala değişmemiştir. “Burjuva sınıfı, işçi sınıfının hâlihazırda yaşamış ve yaşamakta olduğu sıkıntı ve ızdırapları gözlerden uzak tutma sanatında durmaksızın yeni gelişmeler kaydetmektedir” (Engels, 2015).

Engels’in ortaya koyduğu bu olgulara yönelik eleştiriler Engels’in inceleme yaptığı dönemin “vahşi kapitalizm” dönemine ait olması gerekçesiyle, işçi sınıfının bu günkü durumunun daha iyi olduğu konusunda temellenmektedir. Ancak bunlar bir istisna olmaktan çok bu günde geçerli koşullardır.

Nitekim yukarıda da bahsedildiği üzere, emekçiler, geçim koşulları nedeniyle önce kendi mücadeleleri ile kurdukları gecekondularında yaşarlarken, bu gün buraların rant alanı olmalarının yanında esas olarak sermayenin bu kesimlere dönük ucuz ve dayanıksız konut üretimindeki kara da göz dikmesiyle, toplu konut idarelerinin ellerine teslim edilmişlerdir. Bunun sonucunda ise, büyük müteahhit sermaye kesimi, rant alanlarındaki emekçileri yerlerinden edip, buralara daha zengin ve sermaye kesimlerinin kullanacağı gösterişli konut ve alışveriş merkezleri yapmaya başlamışlardır.

Yaşam koşullarının imkansızlığı ve kötülüğüne rağmen kentli yoksul kesim tehlikeli ve normal şartlarda yapılaşmanın imkansız olduğu bölgelere yerleşmek zorunda bırakılmıştır. Özellikle IMF ve Dünya Bankası’nın çoğu üçüncü dünya ülkesinin ekonomisini yeniden yapılandırmak için borç dağıttığı 1980’ler gecekonduların “kaçınılmaz bir geleceğe dönüştüğü yıllardır. Üstelik sadece kırsal kesimden göç eden yoksul kesim için değil, uyum politikasının şiddeti tarafından

yerinden edilen ve güçsüzleştirilen milyonlarca eski kentli açısından da öyle olmuştur” (Davis, 2007: 34).

80’lerden sonra özel alanın genişlemesi, serbest piyasa ekonomisinin yeniden inşasıyla bazı değişiklikler oluyor. Bu dönemde kamusal alanın yeniden daraldığına ve özgürlüğün tabiri caizse “özgürsen evinde özgürsündür!” noktasına getirildiğine tanık olmaktayız. Kamusal alandaki özgürlük ise neredeyse bir üyelik sistemine bağlanmış bulunmaktaydı. Yani eğer bir golf kulübüne üye iseniz, golf oynarken özgürsünüzdür. Ya da bir lüks restorana, kulübe v.s üye iseniz o alanda yine belli bir özgürlünüz vardır.

Doksanlı ve iki binli yıllarla birlikte Türkiye’de bazı kentsel hareketler vuku bulmuştur. Kentsel siyaset alanının geri istenilmesinin, geri alınmaya çalışılmasının günlük politik alana yansımalarına tanık olunmuştur. Paris’te Sarkozy’nin Mağripli gençlerin başlatmış olduğu bu “kentsel alanın geri alınma çabası”nı çok güçlü bir polis baskıyla bastırmaya çalışmıştır. Türkiye’de de buna benzer olaylar gerçekleşmiştir. Bu ve benzer birçok örneği sıralayabiliriz. Bütün bu örnekler kaybedilen kentsel kamusal alanın yeniden istenmesine örnek olarak verilebilir.

Bilhassa liberal politikalarla gerçekleşen özelleştirmeler neticesinde eskiden genel olarak herkesin kolaylıkla erişebileceği sahil kenarı kafelerinin, doğal olarak güzel olan kamusal rekreasyon alanlarının da özelleştirilerek kamusal alandan koparılır hale getirilmesi, ekonomik olarak gerçekleşen kayıpların getirmiş olduğu radikalleşme, dünya genelinde konut güvencesinin azalması – Fransa’da İngiltere’de Amerika ve benzeri ülkelerde belediyelerin ellerindeki sosyal konutları satışa çıkarmaları – gibi nedenlerden ötürü kentsel siyaset 2000’li yılların başından itibaren karşımıza tabiri caizse bir “çatışma alanı” olarak çıkıyor. Tıpkı 1960’lı, 1970’li yılların başında kentsel alandaki hareketlerin kamusal alanı mekân yatırımlarıyla genişletmesindeki gibi.

En nihayetinde neo-liberal küreselleşmenin 1970’lerden beri devam eden vahşi inşası, köylü sınıfını dünya piyasasına zorla entegre etmeye çalışmış, milyonlarca insanın açlıktan ölmesine, on milyonlarca insanın ise yaşam alanlarından kopmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda, yaşamak için gerekli geçim kaynaklarından yoksun, sefaletle mahkûm edilmiş yarı-köylüler ve çiftçilerden ve asgari ücretle geçinmeye çalışan emekçilerden oluşan kocaman bir küresel sınıf yaratmıştır. Ki bu küresel sınıf yeri gelmiştir kendi barınağını (gecekondu v.b.) dahi kendi yapmak durumunda kalmıştır.

4. Sonuç

Kentsel siyasetin Türkiye’de gelişmesi üzerinde genel hatlarıyla ülkenin siyasal, toplumsal ve ekonomik etkenleri belirleyici olmuştur. Kırdan kente göçün hızlanmasıyla birlikte kentsel siyasetin önemi daha fazla gün yüzüne çıkmış bulunmaktadır. Göçle birlikte yeniden şekillenen kentlerin çehresinde kimlik faktörü birincil siyasal faktörlerden olagelmıştır. Yerel ve merkezi idareler arasında kentsel siyasetin başlangıcı kabul edebileceğimiz 1960’ların başından günümüze kadar süregelen problemler yüzünden “kentsel siyasete” dair tartışmalar söz konusudur. Demokrasinin en temel şartlarından biri olan yerellik ilkesi ile kentsel siyaset arasında direkt bir ilişki vardır ve bu ilişki yadsınamaz derecede önemlidir.

Türkiye’de kentsel siyaset açısından 1960’lı yıllar ile 1980’li yıllar arası oldukça önemli bir dönemdir. Belirtilen bu periyotta ne yazık ki 1960’lı yıllar sonrası genişleme eğilimi gösteren kentsel siyaset 1980’li yıllara görememiştir. Bu bağlamda

siyasetin yerelleşmesi zarar görmüştür. Günümüz siyasetinde dahi tartışıla gelen “yerellik” ve “yerelleşeme” konusunda bir dönüm noktasının değerlendirilemediği gözlemlenmektedir.

Yine Cumhuriyet Halk Partisi ve diğer sol siyasal akımın temsilcisi partiler iktidara o dönemden beridir tek başına gelememiştir. Bunda da en önemli etken, halka inen siyasetçilerin o dönemde partileri tarafından siyaset dışı bırakılmış olmalarıdır. Bunun da günümüz Türk siyasetine getirisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin o gün bugündür oy oranını yüzde kırklara çıkaramamasıdır.

Kaynakça

- Aslanoğlu, Rana A. (2000), Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Castells, M., & Sheridan, A. (1979). *The Urban Question: A Marxist Approach*. Social Structure And Social Change.
- Davis, M., & Koca, G. (2007). *Gecekondu Gezegeni*. Metis.
- Engels, F. (2015). İngiltere'de Emekçi Sınıfının Durumu.
- Görmez, K. (2012). Türkiye’de Kent-Siyaset İlişisine Dair Gözlemler
- Işık Oğuz, Melih Pınarcıoğlu (1999), “Sultanbeyli Notları”, *Birikim*, Sayı:123, ss. 47-52.
- Kostof, S. (2007). *Majesteleri Kazma: Yıkımın Estetiği. His Majesty The Axe: The Aesthetics Of Demolition*]. Şehirler Ve Sokaklar [Streets: Critical Perspectives On Public Space]. Eds. Zeynep Çelik, Diane Favro, And Richard Ingersoll. İstanbul: Kitap, 15-35.
- Kurtuluş, H. (2003). Mekânda Billurlaşan Kentsel Kimlikler: İstanbul’da Yeni Sınıfsal Kimlikler ve Mekânsal Ayrışmanın Bazı Boyutları. *Doğu Batı*, 23, 75-96.
- Kurtuluş, H. (2008). “Türkiye’de Siyasi Otorite, Sınıflar Ve Kentleşme Arasındaki İlişkiye Kentsel Arazi Bağlantıları Çerçevesinden Bir Bakış” *Mimar.İst, Güz*, 25. Sayı. Mimarlar Odası Yayını
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel devrim*. Sel Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi (Vol. 8)*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tuncel, G. (2010). *Küreselleşme Ve Yerelleşme Sürecinde Altmışsekiz Olayları*
<http://www.mahfiyemez.com/2012/03/kapitalizm-ve-uc-buyuk-kriz.html>
https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf
<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>
<http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu-belediyesi/detay/Beyoglu-Belediyesi-Hakkinda/9/1/0>
<http://www.sabah.com.tr/gundem/2011/06/13/34-yilin-oy-rekoru>

